

POCZKAJ BÓH

ČASOPIS EVANGELSKÍCH SERBOW

4. číslo

Budyšin, apryl 1957

Lětnik 7

Hrono za měsac apryl 1957

Čłowski syn dyrbi do rukow hrěšnikow podaty a křižowany być a na třeci dzeń zaso stanyć. Luk. 24. 7

Jako so to sta, na což cyla cyrkej na zemi w tutym měsacu Čichy pjatk a jutry spomina, steješe wón. naš Knjz Jezus Chrystus, pod zakonjom Božim. Jeho čerpjenje a wumrěće běštej potajkim „dyrbizny“, kotraž běchu jemu napoložene. Wón sam to wupraji w našim hronu, zo dyrbi do rukow hrěšnikow podaty a křižowany być a na třecim dnju stanyć. Njebjeski Wótc běše jemu to napoložil!

Kak surowje wot Wótea, synej dać tak čerpic! Ně. my wěmy, zo běše to wjace hač jenož dónt a wosud, kotryž nad nim ležeše. To běše skutk wosebiteho raza, kotryž měješe tehdom dokonjeć! Běše skutk našeho wumóženja. My bychmy zhubjeni byli a wostali hjez nadžije wěčneho žiwjenja, njebudžeše-li Chrystus tamne bój-ske dyrbizny na so wzał! Tuž spěwajmy w póstnym a jutrownym času: „Džak tebi, Jezu, spěwajmy, zo za nas chudych wumrěl sy!“ a „My džak či, Jezu, dawamy, zo ze smjerće ty stanyl sy!“

Wažne pak je, hišće přispomnić, zo je Zbóžnik wšitko to, štož dyr-bješe dokonjeć, rady na so wzał. Njeje to sčinił kaž čłowjek, kiž drje swoje dyrbizny dopjelni, dokelž dyrbi, a čini to žalosće a swarjo. Pawol Gerhardt, kotrehož 350. narodniny njedawno mějachmy, da Synej Božemu w kěrlušu tak prajic: „Haj, Wótc, z cylej wutrobu, tež rad a lubje wšitko, štož nakladuješ k čerpjenju, chcu njesć a čerpjeć nětko.“ Wón je „haj“ prajil a rady přijal, štož Wótc wot njeho chceše. A tež za nas so hodži, zwólniwje wšo přijec, štož je nam postajene, a „haj“ prajic k Božej woli. Tak so wšo lěpje čini a njese!

La.

Přečiwo prawdosći ničo njemóžemy, ale za prawdu II. Kor. 13, 8

Čelne předowanje při pohrjebje fararja Jana Hendricha Bamža

(Přispomjenje: Wědžo wo swojej njezahojomnej chorosći je naš luby bratr swój pohrjeb dokladnje přihotował. Kěrluš je zwuběral. Je postajil, zo chce być w bělym kašcu pochowany. „Hdyž sym stajnje předował wo wjesolym stawanju z morwych, chcu tež naposledk ležec w swjedženskim bělym kašcu.“ Wón sam je tež

Naš luby njebohi je sebi wuraznje žadał, zo njesmě so w jeho čelnym předowanju wo nim, ale wo Božim słowje předować. Po jeho woli chcu to spytać. Wy wšak spózna-jeće, zo jeho postawa žadajo a napominajo za mojimi słowami steji.

Přečiwo prawdosći ničo njemóžemy, ale za prawdu!

Naše žiwjenje je prózdne, kničomne, haj samón hrěch, jelizo njewědžo abo ze zasaklosću njewěrnosći služimy.

My njejsmy tež služobnicy wěrnosće. Wěrnosć njetrjeba žanych služobnikow. Služobnicy čłowjekow smy, rěčimy-li wěrnosć. Wěrnosć prajic. Ničo dale! Ju prajic — cyle měrnje, cyle wěcownje, bjez wulkeho napinanja, hjez rozhorjenja. Hdyž so će něchtón w Mina-kale praša za pućom do Klukša, potom jemu tež ze swjedžensce třepotacym hłosom njeprjipowědaš: „Luby bratře, kiž Ty pućuješ do Klukša, Ty sy hižom prawy puć sebi wuzwolił. Luby bratře, wostań na nim. Dži dale po nim přez hona a pola našeje zemskeje domizny. Njehodž do Kupoje, ale zawiń so na prawo a přińdžeš do Nowych Zdžarow a do čmowych chójnow a za chójnami wuhladaš z radosću wěžu Klukšanskeho Božeho domu!“ By-li pućowar tajku wšak prawu wotmołwu dostał, wón by so na přichodneho znowa wobročil: „Prajće mi tola, kak přińdu do Klukša? Waš susod mi tajku džiwnu wotmołwu da, zo njewěm, hač móžu so jej dowěric.“

Kak stróžby bě tola naš Knjz Jezus! Jeho předowanje běše krótke a tak dospołnje njeswedženske: „Čińće pokutu, přetož njebjeske kralestwo je so přibližilo.“ A bohatemu młodźencej

Jan Hendrich Bamž †
Minakalski farar

kruće postajil, zo chce być pochowany kaž kóždy druhi wosadny, zo potajkim jeho kašć njesmě najprjedy so do cyrkwe stajic, kaž to wažnje bywa pola duchownych, ale čelo ma so najprjedy zemi předodać a na to dyrbi so wosada w Božim domje zchromadzić, zo by Bože słowo slyšala. Tež předarja za swój pohrjeb je njebohi sam pomjenował.)

Lubi zawostajeni, luba wosada!

běše runje tak skrótka wotmołwił: „Džerž Bože kaznje!“

Prašenje wěrnosće wšak njeje, kak mamy ju prajić.

Wšo skorženje, zo njesměmy džensa wěrnosć prajić, je hanjenje Boha. Hdyž je Bóh za nas, što móhl přećiwo nam być? Njewěra je tež, hdyž měnimy, zo dyrbymy lubosće dla lhać. Wěrnosć rěčeć je zakoi lubosće.

Zenje tež njesmě nam česćelakomnosć wobarać, zo bychmy wěrnosć njerěceli. „Hdyž bych so ludžom lubił, njebych wěsće Chrystusowy wotročk byl!“ (Gal. 1, 10.)

Problem wěrnosće je wjele bóle, zo ju spóznamy. K tomu su trěbne duchowne dary, pilnosć, wotewrjeny duch, chroblosć, zo bychmy ju připóznałi, njech je tež přećiwo našim dotalnym nahladam, k tomu je skónčnje trěbne, zo spóznamy swoju zamołwitosć za čłowjestwo. Přetož čłowjestwu je spomožna jenož wěrnosć a ženje lža.

Polu našeho njeboho běchu tute žadanja we wulkej měrje dopjel-

njene a jeho mjenowachu „neofašistu“. To nas lemi.

Nětk wšak dyrbymy rozeznawać mjez wěrnosću w zemskich, wídzomnych wěcach a mjez wěrnosću w njebieskich wěcach.

Zemske wěcy su zasadnje spóznamne. Wšo drje hišće njeje dopóznaće, ale naše přocowanje budže, zo wšo wuslědžimy. Při tym budže prawy wědomostny slědžer stajnje džiwać na možnoty mylenja. Swědomity slědžer dyrbi być stróžby a wotewrjeny za každe sprawne powučenje.

Ale w njebieskich wěcach nje-možemy wěrnosć wuslědžić a po wědomostnych zasadach dopokazać, ale tu wěrimy Božemu słowu a jo připowědamy — ze słowom a ze svojim žiwjenjom. A naše mrěće słuša sobu do našeho swědčenja. Skoro chce so nam zdać, kaž budžeše našemu lubemu bratej mrěće lóchše bylo dyžli žiwjenje.

Ty, luba Minakalska wosada, sy měla sylneho předarja Božeho słowa. Bóh budž chwaleny za wšo! Hamjeň. W.

wi: „Pósta wšak was tam do wjeze!“

Běše w małym rožku 1852, hdyž raz njedzeli na wječor do Niskeje dojdžech. Njewědžach wšak tehdom, zo běše mój njeměr Wót-cowske wabjenje, zo bych tam swojeho Zbóžnika namakał, z kotrehož ruki mnje ničo wjace wutorhnyć njesmědžeše.

W Niskej so mi bórzy jara derje lubješe. Tam běše wšo tak cyle hinak hač wonka w swěće. Wo bratrowskej jednoće hišće ničo njewědžach. Běch drje Mały Wjelkow a Ochranow (Herrnhut) widzał, njewědžo pak, što tam do ludži bydli. Mějach jich za towarstwo a dokelž běch wonka hižom spěwnemu towarstwu přislušał, chcych nětk tež jich towarstwu přistupić. Woprašach so swojeho towarša, hdže bych so to přizjewil. Wotmołwi mni: pola dohladowarja bratrow (Brüderpfleger), tehdom bratra Gustava Krügerja. K tutomu potom tež raz wječor dońdžech a jemu prajach, zo chcu jich towarstwu přistupić. Wón mnje jara přecelnje přija a dyrbjach jemu wo svojim dotalnym žiwjenju powědać. Po něhdže 4 njedželah dońdžech zaso k njemu a so jeho woprašach, hač chce mnje předsydstwo přijeć abo nic. Wón pak mjenješe, zo je mój pad cyle wosebity, dokelž dyrbjtu tola zdom tež k ewangelskej wěrje přestupić. Wón bě tehodla z bratrom Tietzenom rěčał jeho prošo, zo by moju naležnosć do ruki wzał.

Mni běše wěc tež njejasna, wo-

Smy džensa lěpje žiwi, dyžli naši wótojo

Mój přednošk na kublanskim dnju w Budyšinje 18. 2. 1957 je wěste spodziwanje wubudził z mojej sadu, zo smy džensa lěpje žiwi, dyžli naši wótojo. To rěka, zo je so naš žiwjenski štandař porno časej do přenjeje wójny zběhnył. Diskusija hišće njeje doskónčena. Předewšëm so mi na to spřećiwi, zo to tola njemóže za burstwo placić, hdžež by prjedy bur zwjetša svojim džěcom rjane zamoženje nahromadził a sebi sam chěžu za swoje stare dny natwaril.

A tola wostanu dale při svojim měnjenju, zo smy džensa lěpje žiwi, dyžli prjedy. Stóž wjele wudawa, wězo njehromadzi kapital. W.

Žiwjenje serbskeho misijonara Handrija Gustava Hetaša

1831–1918

(2. pokročowanje)

Ale tole wšo mje znowa počezi. Běchu džé ewangelscy kmaňšo žiwi dyžli katolscy? Njeběchu runje woni mje do njewěry přinjesli? Bjez małego běch so schroblił, ewangelske přédowanje slyšeć, ale zhonich, zo bě superintendent krótko do toho přédował pod hesłom: Stóž so posledni směje, směje so najlěpje (Wer zuletzt lacht, lacht am besten). Samo nje-wěrjacy tole wusměšowachu. A tola zhonich pozdžišo, zo tutón muž swjej džowce da w Neuen-dietendorfje (wotnožka Ochranowskeje jednoty) do šule chodzić. Što činić? Njewidžach hinašeho wupuća, chiba so docyła njestarać wo nabožinu, ženje wo njej rěčeć, ale ju tež nic hanić. Hdyž tež spytach na swěće a ze swětom so wjeselić, wostach tola při wšěm njespokojenju. Běše mi kaž wobelhanemu a njemodlach so wjace.

Tajki přindžech na svojim pućowanju w juliju 1851 domoj a wostach na dwé njedzeli pola swoje lubeje mačerje a wopytach tež

swoju jeničku sotru w Zhorjelcu, kotruž mějach jara lubo. Jejny muž mje nanući, zo bych tam započal džělać. Moja sotra, kotraž bě pobožna katolska, spózna bórzu, zo do žaneje cyrkwy wjace njechodžach, a jako mje napominaše, zo bych tola zaso chodžil, jej wotmołwich: „Njerěć mi wo nabožinje!“ a rczestajach jej, što běch nazhonil.

Polu mojeho mištra so mi wosebje njelubješe. Tuž mi raz mój hospodnik praješe, zo ma dwé naprašowani za pomocnikami, jedne z Českeje, jara dobre městno, tamne z Niskeje pola někajkeje wudowy a přistaji hnydom: „Přenje městno by so za was derje hodžalo, nic pak tamne, přetož Niska je Ochranowska kolonija, hdžež lući pobožni ludžo bydla.“ Mje pak hnydom čehnješe k pobožnym, přetož mój znutrkowny njeměr njeběše popuščil. Tuž so na wulke spodziwanje swojeho hospodnika rozsudžich za Nisku. Ženje njeběch hišće ničo wo tutym městačku slyšał a njewědžach tež, hdže móhl jo namakać. Wón pak mi wotmoł-

sebję přestupjenje k ewangelskej cyrkwi. Na druhi wječor džěch k bratrej Tietzenej. Tutón njeběše tak přecelny kaž bratr Krüger, ale chutny. To mje spodziwa a hišće bóle jeho přenje prašenje: „Čehodla chceće z katolskeje cyrkwe wustupić?“ Tole prašenje mje překwapi, ale naspomnich tola něštožkuli, štož z knihow Ambrosiusa Fiedlerja wědzach. Na hodzinu bě ze mnu rěčał a potom mje pušći z napominanjom, zo bych wjace w Nowym testamenće čitał. Tón pak běch hižom za šulski čas čitał a to w Esowym přeložku. Na tule moju powěsć pak mjenješe, zo dyrbju tón raz z modlenjom čitać.

Džěch a činjach, kaž běše wón prajił. Modlach so tež, ale njerěčach z Bohom. Za tydzień běch přečitał a donjesech testament bratrej Tietzenej wróćo a běch wćipny, što nětk budže. Prašeše so mnje, hač běch při někajkim słowje něšto we wutrobje začul. Ně, to njeběch. Běch drje čitał, ale njerozumjach što. Na to da mi Hollazowu knižku, zo bych ju po stawach čitał, při tym na swoju wutrobu kedžbujo. hač ze mnu tež tak steji, jeli nic, zo bych njeprěstawajcy prosyl, doniž tak njeje.

Džěch a čitach, ale z mojej wutrobu njebu tak. Tři, haj štyri nje-džele běch so k Bohu modlił, ale kaž Hollaz to praji, tak so zo mnu njesta. Zrudzeny donjesech knihu bratrej Tietzenej wróćo. Po dlěšej rozmołwje da mi Zinzendorfowe Barlinske rěče wo 2. artikelu. Sym

Dupa w Lubušu (Wojerowski wokrajst)

Pišćele w Lubušu (Wojerowski wokrajst)

sebi wěsty, zo je so bratr Tietzen swěru za mnje modlił. Čitach a jako přińdžech k sadže: Tón je mój Knjez, kotryž je mje zhubjeného hrěšnika wukupił, wumohl ze swojej krowju, ze swojimi čerpjenjom a wumrěćom, zo bych sam jeho był! Tuž so wo mojej duši něšto sta. Wona so rozswětli. Přeco zaso sej prajach: Tón je mój Knjez. Ze swojej krowju je mnje wukupił, tuž sym jeho. Na druhi wječor džěch zaso k bratrej Tietzenej a wupowědach jemu swoje nazhonjenje a přizjewich so, byrnjež njeslužach do jednoty a njeběch hišće 21 lět stary, za misijonstwo. Přenje jeho zwjeseli, ale druhemu so smějkotaše mjenje, zo ma wšak z tym hišće dobru chwilu.

Nětk napisach tež swojej maćeri, što bě so zo mnu stało a kak běch so rozsudził. Wona so jara stróži a w swojej stywnosći dóndže k swojemu spowědnemu wótcej, mojemu prjedawšemu knjezej, seniorej Smoli, a wusypa jemu wutrobu. Tón pak so njestroži, ale praješe: „Daj pokoj, Marja, twój Gustav je derje schowany.“ Změrowana so wróći a po něšto nje-dželah přińdže ke mni. Dowjedzech ju tež k bratrej Tietzenej, kotryž so z njej rozmołwješe, ale mać drje jeho prawje njerozumješe. Ale powšitkownje běše tola spokojena, zo móže w bratrowskej jednoće runje tak zbožny być kaž w katolskeje cyrkwi.

(Pokročowanje scěhuje)

Krajo, krajo, krajo, slyš Knjezowe slowo!

To je tema lětušeho **serbskeho cyrkwinskeho dnja**. Wón budže, da-li Bóh, 29. a 30. junija w **Ma-lešecach**. So wjeselimy, zo je tuta wosada zwólniwa, nas lěta přijec, a so wutrobnje džakujemy za přecelne přeprošenje. Sobotu, 29. junija, budže — kaž kóžde lěto — zeńdženje cyrkwinskih předstejerjow a druhich sobudželaćerjow we wosadnym žiwjenju. Zaberamy so z misijonskim nadawkom cyrkwe Jezom Chrysta (ze znutřkownym, wonkownym a ludowym misijonstwom) a prašamy

so wosebje, kajki misijonski nadawk ma jednotliwce we wosadze. Njedzelu rano budu we 8 hodž. němske kemše, w 9.30 hodž. budže naša swjedžeńska serbska Boža služba. A pop. w 14 hodž. změjemy swoju hłownu zhromadžiznu w Božim domje.

Tež wo tutym cyrkwinskim dnju plaći psalmske slowo: „Jelizo Knjez chěžu njetwari, džělaju podarmo, kotřiž ju twarja.“ Tuž prošće wo Knjezowe žohnowanje za naš cyrkwinski dzeń!

La.

Jan Amos Komenský

(Skóncenje)

Tuž jemu pomhaše. Našu pomoc trjebaja nic jenož chori a wopušćeni, ale tež wšitcy, kiž so prócuja wo něšto dobrego, nadobneho; pomoc trjebaja naši duchowni, wučerjo, narodni prócowarjo atd.

Za wosebje wohidne ma Komenský, zo so nimale najbóle hidža a so hadruja či. kiž maja nabožinu přez Bože zjewjenje same — křescjenje. A nic jenož katolscy swarja na ewangelskich, ale ewangelscy sami mjez sobu so njeznjesu. Wěrješe, zo budže jónu možno, wšitke ewangelske cyrkwy zjednočić. Njeje to lochko. My smy přeswědčeni wo prawosci swojeje lutherskeje wěry, reformowani wuznawaja wěru po Calvinje atd. My wěšće budžemy přeco na swojim lutherstwje stać, woni na calwinizmje a druzy ewangelscy tež na swojim. Ale smy w tutym nastupanju hižo wo wjele dale hač w času Komenskeho. Oekumeniske hibanje (zhromadne džělo nimale wšěch křescanskich cyrkwjuw nimo romsko-katolskeje) woznamjenja wažny a radostny wudobytk za cyly křescanski swět.

Jan Amos Komenský lubowaše čłowjestwo. Kóždemu chcyše z bratrom być. A je to tež byl. A je to tež džensa hišće ze swojim džělom, kotrež njese wužitk wšěm, kiž wuknu, na cylym swěće. Ale při wšěm swojim mjezynarodnym wuznamje, kiž měješe hižo čas swojeho žiwjenja, njeprěstawaše ženje z Čechom być. Wjace hač poloju swojeho žiwjenja bě zwonka domizny. Čěskemu narodej a hłownje čěskej řeči wěnowaše wulku kedžbnosć. Njehladaše na tych, kotřiž zacpěwachu swoju maćernu řeč, dokelž je pječa řeč małego naroda, dokelž pječa nima přichod, dokelž je pječa chuda, dokelž so čłowjek pječa z njeje daloko nje-dostanje. Njeje na swěće nič tak njesnadneho — praji Komenský —, zo njebychmy to we swojej maćernej řeči wuprajic mōhli, a to zrozumliwje a na dyck runje — hdyž so wo to prócujemy! Hdyž je naša řeč pječa chuda, tak njeje wona na tym wina, ale my sami.

Njeje to, jako by so řečalo wo našej serbsčinje? Naša serbsčina je rjana, bohata, njetrjebamy so z njeje před nikim hańbować. A njewužitna tež njeje. A nimo toho: ja wosobinsce ani njebych so prašať, hač mi přinjese wužitk abo nic, hač so dóstanu ze serbsčinu daloko do swěta abo nic. Je to řeč mojeho naroda a tohodla

Jan Amos Komenský

lubuju a česću ju. Přičiny dosć ju pěstować.

Wulki čłowjek Jan Amos Komenský je morwy. Jeho wotkaz pak je žiwy. Chcych wam někotre mysliči z tutoho bohateho žórła přibližic, zo bychy tež we was žiwe byle, zo byšće je dale přenjesli, wosebje na swoje džěci, zo by dobre symjo bohate plody přinjeslo.

Hwl

Slowo synody ewangelskeje cyrkwy w Němskej

W slowje, kotrež wobzamkny synoda na swojim poslednim zeńdženju w Barlin-Spandawje rěka na kóncu:

Synoda prosy wšitke stawy křescijanskich wosadow, wosebje jich předarjow a dušowpastyrjow, zo njebychu ze swojej liwkosću sobu zawinowali nowu wójnu, ale napomina jich, zo bychy so modlili a so procowali wo změrne žiwjenje mjez ludami.

Za hlódných

Stawy Zürichskeje reformowaneje wosady wobzamknychu, jónu króć wob mėsac wobjeda so wzdać a za to jenož jednoru poliwwku jěšć. Na tajke wašnje wulutowane pjenjezy su za hlódných w druhich krajach. Zürichscy wosadni napominaja druhich, tež wob mėsac na jednym pokutnym dnju so posćić a pokutu činić, zo su křescjenje tak husto změrom přihladowali při tak wjele njezbožu a njeprawdosći na swěće.

Boži dom srjedzišće noweho města

Stockholmske předměsto Vällinby, kotrež synlje rosće, změje za srjedzišće cyrkej z wosadnymi domami, kotrež budu po wašnju klóštra hromadže stwarjene.

Misijonske wuspěchi islama

Islam (mohamedanska wěra), kotraž ma tuchwilu na 370 milionow přiwisowarjow, rozšěrja so wšudžom tam, hdzež so domoródní wot swojeje namrěteje wěry wotwobroćeja a za nowej wěru pytaju. Tak je předewšěm w Africe. Wuměňjenja su wosebje spomožne, dokelž islam praji, zo žanych rasowych rozdžělow njeznaje a sebi tež wot pohanow nježada při přestupjenju rozpušćenje mandželstwa z wjele žonami, kaž Bože kaznje nas wuča, zo ma być muž jenož z j e n e j woženjeny.

Přez 200 000 křćenjow dorosćených

Přesćěhanja a politiske njeměry njejsu křescijanske wosady w Indoneziskej woslabile, ale wjele bóle skrućile. W lětach 1953—56 je nimale 150 000 čłowjekow k ewangelskej wěrje přestupilo. Katolska cyrkej je za tón čas na 70 000 ludži křćila. Jako zadžěwk za křescijanske přédowanje so mjenujetej islam a nihilismus (nje-wěra).